

Διαρθρωτικὲς ἀλλαγὲς ἐπὶ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν

Ν. Νικολάου

Στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια ἔγιναν στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία τῆς χώρας μας ὁρισμένες ἀξιόλογες διαρθρωτικὲς ἀλλαγές ποὺ συνδέονται κυρίως μὲ τὴν ἐπέκταση καὶ διεύρυνση τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς στὸ χωριό. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ποὺ ἐπέβαλε μιὰ ἀντίστοιχη διεύρυνση τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς, συνετέλεσε στὴν θαυμασιὰ ὑποχώρηση τῶν φεουδαρχικῶν ὑπολειμμάτων, στὴν μετατροπὴ περισσοτέρων ἀγροτῶν σὲ ἀνεξάρτητους ἐμπορευματοπαραγωγούς.

Στὴν ἀναζήτησι ὑψηλοτέρων ποσοστῶν κέρδους, τὰ ντόπια καὶ ξένα μονοπώλια ἐπεξέτειναν περισσότερο τὴν ἐκμεταλλεὺτικὴ τους δράση πρὸς τὴν ὑπαιθρο καὶ θέτουν ὀλοένα καὶ περισσότερο κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους καὶ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν.

Οἱ διαρθρωτικὲς ἀλλαγές στὴν ἀγροτικὴν μας οἰκονομίαν ἐκφράζονται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὴν αὐξηση τοῦ ὄγκου τῆς ἐμπορεύσιμης παραγωγῆς, ποὺ προορίζεται τόσο γιὰ τὴν κατανάλωσιν στὰ ἀστικά κέντρα, ὅσο γιὰ τὸ ἐξωτερικό. Τὸ κλειστό, αὐταρκες ἀγροτικὸ νοικοκυριό, κάτω ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τῆς καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς ἀποσυντίθεται, οἱ παρα-

γωγοὶ περιορίζουν τὴν αὐτοκατανάλωσιν τῶν προϊόντων τους καὶ στρέφονται σὲ καθορισμένες μονοκαλλιέργειες. Παράγουν πλέον κυρίως γιὰ τὴν ἀγορὰ — ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ — καὶ συνδέονται ἄμεσα μαζί της.

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ ἐξάρτηση τῆς χώρας μας ἀπὸ τὸ ξένο κεφάλαιο, τῆς προκαθόρισε τὸν ρόλο τοῦ ἀγροτικοῦ παραρτήματος αὐτῶν, καὶ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀπὸ παλιὰ ὁρισμένες μονοκαλλιέργειες, ποὺ τὰ προϊόντα τους προορίζονταν κυρίως γιὰ ἐξωτερικὴ κατανάλωσιν, ὅπως ὁ καπνός, ἡ σταφίδα, τὸ λάδι κλπ. Μεταπολεμικὰ ποὺ ἐνετάθη ἡ ἐξάρτηση ἀνεπτύχθησαν καὶ νέες μονοκαλλιέργειες καὶ προσετέθησαν καὶ νέα προϊόντα προοριζόμενα γιὰ ἐξαγωγή, ὅπως τὸ θαμβάκι, τὰ φρούτα, ὁρισμένα λαχανικὰ κλπ. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή συνδέθηκε στενότερα μὲ τὴν καπιταλιστικὴν ἀγορὰν, πέρασε σὲ μεγαλύτερη κλίμακα κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν ντόπιων καὶ ξένων μονοπωλίων.

Ἡ παραγωγή τῶν κυριωτέρων γεωργικῶν προϊόντων προπολεμικὰ καὶ σήμερον δείχνει πόσο σημαντικὰ ἀνεπτύχθησαν οἱ ἐμπορευματικὲς καλλιέργειες (σὲ χιλιάδες τόννους):

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

	1935) 38	1953	1958	1963
Σίτος	767	1400	1786	1387
Κριθή	197	258	266	243
Βρώμη	116	167	175	136
Ἀραβόσιτος	255	309	226	313
Ὄρυζα	4	66	66	83
Φασόιοι	17	44	43	53
Λοιπὰ ὀσπρία	34	57	51	44
Γεώμηλα	146	445	470	589
Τομάτα	109	345	456	499
Καπνός	61	63	80	122,5
Βάμβαξ	44	94	187	310
Σταφίς κορινθιακὴ	158	77	85	80
» σουλτανίνα	28	46	40	52
Ἐπιτραπέζιοι σταφυλαὶ	80	120	113	152
Γλαῦκος	373	420	349	307
Λεμόνια	14	42	59	86
Πορτοκάλια	26	108	186	190
Ἀχλάδια	22	40	38	44
Μήλα	8	55	93	133
Βερύκοκκα	12	13	9	12
Ἐλαιον	113	16	41	57
Βρώσιμοι ἐλαῖαι.	35	158	89	180
		56	40	52

Πηγή: Στατιστικὴ ἐπετηρίδα καὶ Ὑπουργεῖον Γεωργίας.

Ἡ ἄνοδος αὐτὴ ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα τόσο τῆς αὐξησης τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων — 27 ἑκατομμύρια στρέμματα τὸ 1938 — καὶ 35 ἑκατ. τὸ 1960 — ὅσον καὶ τῶν στρεμματικῶν ἀποδόσεων σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἔστω καὶ περιορισμένης θελιώσεως τῆς ἐκμηχάνισης τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς μεγαλύτερης χρησιμοποίησης λιπασμάτων. Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ στοιχεῖα ἐντατικοποίησης τῆς ἐργασίας — μηχανές καὶ λιπάσματα — ἀποδεικνύουν τὴν αὐξανόμενη διείδυση στοιχείων τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία καὶ τὴν μεγαλύτερη ἐξάρτησή τῆς ἀπὸ τὰ μονοπώλια ποὺ ἐλέγχουν τὴν παραγωγή τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν (χημικὲς βιομηχανίες, μηχανουργία καὶ μηχανολογία κ.λ.π.).

Ἀπὸ τὸν πίνακα 1 προκύπτει ἄνοδος ὅλων γενικὰ τῶν καλλιεργειῶν. Ὅρισμένων ὅμως ἐμπορευματικῶν καλλιεργειῶν ἡ ἀπόδοση αὐξήθηκε μὲ ταχύτερους ρυθμούς. Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὶς διαρθρωτικὲς ἀλλαγές ποὺ ἔγιναν μέσα στὸν κύκλο τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, στὴν εὐρύτερη στροφὴ τῶν παραγωγῶν πρὸς ὀρισμένες νέες καλλιέργειες.

Μιὰ εἰκόνα τῆς στροφῆς αὐτῆς δίνουν τὰ στοιχεῖα τοῦ παρακάτω πίνακα ποὺ ἀναφέρονται στὴν διάρθρωση τῶν ἐκτάσεων τῶν ἐτήσιων καλλιεργειῶν, τῆς μηδικῆς καὶ τῶν ἀμπελοειδῶν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.

	1935—38	1952	1961
Σιτηρὰ φθινοπ.	59,5%	59,0%	51 %
Ἀραβόσιτος	11,4%	10,1%	6,8%
Ὄρυζα	0,1%	0,8%	0,8%
Γεώμηλα	1,0%	1,6%	1,4%
Ὄσπρια	3,3%	4,0%	3,4%
Πεπονοειδῆ	1,1%	1,1%	1,0%
Τομάτα	0,5%	0,7%	1,0%
Λοιπὰ κηπαῖα	1,3%	1,7%	2,4%
Καπνὸς	4,1%	3,0%	3,6%
Βάμβαξ	2,7%	3,3%	7,2%
Λοιπὰ βιομηχανικὰ φυτὰ	1,9%	1,8%	1,4%
Κτην. ψυχανθῆ καρποὶ	1,6%	1,7%	2,8%
Κτην. ψυχανθῆ	—	1,4%	5,6%
Σανοὶ	—	1,4%	5,6%
Μηδική	0,6%	1,0%	2,6%
Ἀμπελοειδῆ	10,9%	8,8%	8,4%

(Πηγή: Ὑπουργεῖον Γεωργίας)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κατηγορίες προϊόντων	1955—56	1957—58	1959—60	1961—62
Ἐσωτερικὴ κατανάλωση	53,5%	54,1%	56,4%	51,8%
Καθιερωμένα ἐξαγώγιμα	27,1%	24,8%	22,2%	24,0%
Νέα ἐξαγώγιμα γεωργ. προϊόντα	19,5%	21,0%	21,4%	24,2%
	100 %	100 %	100 %	100 %

(Πηγή: Ὑπουργεῖον Γεωργίας)

Ἀπὸ τοὺς πίνακες 3 καὶ 4 προκύπτει ὅτι σὲ σχετικὴ ἄνοδο θρίσκεται μόνο ἡ τελευταία κατηγορία τῶν νέων ἐξαγωγί-

”Ετσι οἱ διαρθρωτικὲς ἀλλαγές συνδέονται μὲ τὴ σχετικὴ ὑποχώρηση τῶν ἐκτάσεων ποὺ διατίθενται γιὰ σιτηρά, καπνὰ καὶ ἀμπελοειδῆ καὶ αὐξηση γιὰ τὰ γεώμηλα, τὰ κηπευτικά, τὸ θαμβάκι καθὼς καὶ τῶν κτηνοτροφῶν.

Καλύτερα οἱ ἀλλαγές αὐτές φαίνονται καὶ στὸν πιὸ κάτω πίνακα, ὅπου οἱ καλλιέργειες κατατάσσονται κατὰ μεγάλες ὁμάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	1938	1950	1960
Δημητριακά, ὄσπρια κτηνοτροφαι	69%	66%	64%
Λαχανικά, πεπονοειδῆ, γεώμηλα	3%	4%	5%
Ἐλαιοκομικά	10%	11%	10%
Ἀμπελοειδῆ	10%	9%	8%
Ἐσπεριδοειδῆ, Ὀπῶραι, Ξηροὶ καρποὶ	1%	2%	3%
Βιομηχανικὰ φυτὰ	7%	8%	10%

Σύνολον	100%	100%	100%
Καλλιεργούμενη ἔκταση σὲ ἑκατομμύρια στρέμματα	27	32	35

(Πηγή: Ὑπουργεῖον Γεωργίας)

Ἐπίσης καὶ πέραν τῶν μεταβολῶν στὶς ἀναλογίες τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, οἱ διαρθρωτικὲς ἀλλαγές εἶναι ἐμφανεῖς καὶ μέσα στὸν κύκλο τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν πιὸ κάτω πίνακα: (% τοῦ συνόλου μὲ βάση τὸν μέσο ὄρο παραγωγῆς ἀνὰ διετία).

Ἡ κατάταξη στὶς τρεῖς αὐτές κατηγορίες ἔγινε μὲ βάση τὰ ἑξῆς στοιχεῖα: 1) Προϊόντα ἐσωτερικῆς κατανάλωσης εἶναι ἐκεῖνα ποὺ οὐδέποτε ἀπετέλεσαν ἀντικείμενο ἐξαγωγῶν καὶ δὲν παρουσιάζουν σήμερα σοβαρὲς δυνατότητες ἐξέλιξης σὲ ἐξαγώγιμα ὅπως τὰ δημητριακά, ὄσπρια, κτηνοτροφές, πεπονοειδῆ, ὀρισμένα λαχανικά καὶ ξηροὶ καρποί. 2) Καθιερωμένα ἐξαγώγιμα εἶναι ἐκεῖνα τὰ προϊόντα ποὺ ἀπὸ προπολεμικὰ ἐξάγονται (καπνός, κορινθιακὴ, σουλτανίνα, λάδι, ἐλήες, σῦκα). 3) Τὰ νέα προϊόντα ποὺ ἔγιναν ἐξαγώγιμα μεταπολεμικὰ καὶ παρουσιάζουν σήμερα εὐρεῖες προοπτικὲς ἐξαγωγῆς εἶναι τὸ θαμβάκι, τὰ ἐσπεριδοειδῆ, οἱ ντομάτες, τὰ φρούτα κλπ.

μῶν προϊόντων. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διείδυσης τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς στὴν ὕπαιθρο καὶ τὴν

στενότερη σύνδεση τῶν παραγωγῶν μετὴν ἀγορά. Διότι:

Α) Ἡ ἄνοδος τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων στὴν γεωργία ἔκανε δυνατὴ τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν σὲ ἐμπορεύματα ἐσωτερικῆς κατανάλωσης μετὰ διάθεση ἀναλογικὰ πρὸς περιορισμένων ἐκτάσεων.

Β) Τὰ καθιερωμένα ἐξαγωγίμα προϊόντα μας διέρχονται στὴν διεθνή ἀγορὰ σοβαρώτατη κρίση ἐξ αἰτίας τόσο τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ὁμοειδῶν ἄλλων καπιταλιστικῶν χωρῶν (π.χ. εἰσβολὴ ἀμερικανικῶν καπνῶν, αὐστραλιανῆς σταφίδας κλπ.), ὅσον καὶ τῆς ἐμμονῆς τῶν ἐλληνικῶν κυβερνήσεων στὴν μὴ ἀνάπτυξη τῶν συναλλαγῶν μας μετὰ τὶς σοσιαλιστικὲς χώρες.

Γ) Τὸ δέσιμο τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μετὴν ἀγορὰ τῆς ἐπέβαλε τὴν στροφὴ πρὸς καλλιέργειες αὐξημένης σήμερα ζήτησης ὅπως τὸ θαμβάκι, τὰ φρούτα κλπ.

Ποιὲς συνέπειες εἶχε πάνω στὴ θέση τῶν ἀγροτῶν μας ἡ μεγαλύτερη διείσδυση τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς στὸ χωριό, τὸ μεγαλύτερο δέσιμό τους μετὴν ἀγορὰ; Τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα ἀποδεικνύουν ἐπιδείνωση τῶν ὄρων ζωῆς καὶ ἐργασίας τῶν ἀγροτῶν μας, ἔνταση τοῦ βαθμοῦ ἐκμετάλλευσής των. Κατὰ τὴν ἐκτίμηση ποὺ κάνει τὸ προοδευτικὸ κίνημα, ἐκτίμηση στηριγμένη στὴν ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων: «Ἐξαιρετικὰ δύσκολη εἶναι ἡ κατάσταση τῆς ἐργαζόμενης ἀγροτιάς. Ἡ ἀγροτιά γονατίζει κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῶν ντόπιων καὶ ξένων μονοπωλίων, τῶν τραπεζῶν, κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἐπίσημης καὶ ἀνεπίσημης φορολογίας, τῶν μισοφεουδαρχικῶν ὑπολειμμάτων, φορολογίας. Συντελεῖται μαζικὴ καταστροφὴ τῶν φτωχῶν νοικοκυριῶν, ποὺ ἀγκαλιάζει ὅλο καὶ περισσότερο καὶ μεσαία νοικοκυριά. Ὁξύνθηκε στὸ ἔπακρο τὸ πρόβλημα τῆς ἀπασχόλησης μεγάλου μέρους τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ: Πάνω ἀπὸ 700.000 ἱκανοὶ γιὰ ἐργασία ἀγρότες μένουν χωρὶς ἀπασχόληση. Αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀχτημόνων. Οἱ ἀγρότες φεύγουν κατὰ μάζες ἀπὸ τὰ χωριά γιὰ τὶς πόλεις ἢ μεταναστεύουν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ ζήσουν. Ὀλόκληρες ἀγροτικὲς περιοχές, ἰδίως οἱ πρὸς καθυστερημένες, ἐρημώνονται ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῶν ντόπιων καὶ ξένων μονοπωλίων, θίγονται τὰ συμφέροντα καὶ τῶν πλουσίων ἀγροτῶν».

Ἡ ἐκτίμηση αὐτὴ βρίσκει τὴν πρὸς πανηγυρικὴ ἐπιβεβαίωσή της μέσα στὰ στοιχεῖα, ποὺ δίνουν οἱ ἴδιες οἱ κρατικὲς ὑπηρεσίες. Πρὶν ὅμως ἀπὸ τὴν παράθεσή τους, εἶναι χρήσιμο νὰ ἀναφερθοῦν τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ἀγροτῶν ἀπὸ τὸ κεφάλαιο γενικὰ καὶ τὰ μονοπώλια εἰδικά, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μερικὲς φορές εἶναι πρὸς σκληρὴ ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἐργατῶν, ἐν τούτοις δὲν φαίνεται μετὴν πρώτη ματιά. Εἶναι πρὸς καμουφλαρισμένη. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι παρὰ τὴν ἐξαντλητικὴ

τοῦ ἐκμετάλλευση ὁ ἀγρότης ἐμφανίζεται τυπικὰ σὰν ἰδιοκτήτης, ἐνὸς μέσου παραγωγῆς, τῆς γῆς. Προσκολλημένος στὸ κτηματάκι του καὶ μετὰ τὸ πλᾶσμα ὅτι κατέχει ἀτομικὴ ἰδιοκτησίαν, διαφορίζεται ἀπὸ τὸν στερημένο ἀπὸ κάθε μέσο παραγωγῆς προλετάριο. Ἐν τούτοις «στὸν καπιταλισμὸ ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ἀγροτῶν διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου μόνο κατὰ τὴν μορφή. Ὁ ἐκμεταλλευτὴς εἶναι ὁ ἴδιος: τὸ κεφάλαιο» (Λένιν).

Τὸ κεφάλαιο ἐκμεταλλεύεται τοὺς ἐργάτες μέσα στὸ ἴδιο ἐργοστάσιο, μέσα σὲ αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν διαδικασίαν τῆς παραγωγῆς καὶ αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερο σὲ ὅλους. Τοὺς ἀγρότες ὅμως τοὺς ἐκμεταλλεύεται διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς καὶ αὐτὸ καλύπτει κάπως τὸν ὅλο ἐκμεταλλευτικὸ μηχανισμό.

Πράγματι ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν εἶναι αὐτοτελεῖς ἐμπορευματοπαραγωγοί. Παράγουν στὸ δικό τους κτῆμα καὶ γιὰ λογαριασμὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀκριβῶς στὸν τομέα τῆς κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἀμείλικτη διαδικασίαν τῶν νόμων τῆς καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς, ὅπως τοὺς ἐπιβάλλουν τὰ μονοπώλια, πέφτουν θύματα τοῦ κεφαλαίου. Πουλᾶνε τὰ ἐμπορεύματά τους σὲ ἐξευτελιστικὲς τιμές, συχνὰ κάτω ἀπὸ τὸ κόστος, σὲ τιμές, ποὺ καθορίζουν τὰ ντόπια καὶ ξένα μονοπώλια καὶ τὸ εὐρισκόμενον στὴν ὑπηρεσία τους κράτος.

Ἡ ἔνταση τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν ἀγροτῶν μας στὸν τομέα αὐτὸν τῆς κυκλοφορίας φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ ἑξῆς ἐπίσημα στοιχεῖα:

1) Οἱ διαρθρωτικὲς ἀλλαγές, ποὺ ἔγιναν τὴν τελευταία δεκαετία στὴν ἐλληνικὴ οἰκονομία ἦταν οὐσιαστικὰ ἀσήμαντες. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν κατανομὴ τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ποὺ οὐσιαστικὰ ἔμεινε στάσιμη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κ λ ἄ δ ο ι	1951	1961
Γεωργία	54%	53,4%
Βιομηχανία	17,3%	18,9%
Ἄλλοι κλάδοι	28,7%	27,7%

Σύνολον 100% 100%
(Πηγή: Ἀπογραφή 1951 καὶ 1961)

Τὸ 1951 ἀπασχολοῦντο στὴν γεωργία κλπ. 1.673.000 ἄτομα καὶ τὸ 1961, 1.955.000 ἄτομα, δηλαδή αὐξήθηκε ἀριθμητικὰ ἡ ἐργαζόμενη ἀγροτιά.

2) Ὁ ὄγκος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς αὐξήθηκε σημαντικὰ μεταπολεμικά. Μετὰ τὴν 100 τὸ ἐπίπεδο παραγωγῆς τοῦ 1954 ἐξελίχθηκε ὡς ἑξῆς τὰ τελευταῖα χρόνια:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

1951:	90	1957:	127,3
1952:	79	1958:	116,7
1953:	105	1959:	120,6
1954:	100	1960:	110,5
1955:	107	1961:	135,7
1956:	108	1962:	124,9

(Πηγή: 'Υπουργείον Γεωργίας)

3) 'Η συμμετοχή του αγροτικού εισοδήματος στο συνολικό έθνικό εισόδημα είναι φθίνουσα στο ίδιο διάστημα. "Ετσι ή αναλογία της ήταν (σε σταθερές τιμές 1954):

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

1951	16,1%	1957	34,4%
1952	35,5%	1958	31,0%
1953	35,8%	1959	31,0%
1954	33,8%	1960	27,8%
1955	34,2%	1961	29,5%
1956	32,5%	1962	27,2%

(Πηγή: 'Υπηρεσία 'Εθνικων Λογαριασμων 'Υπουργείου Συτονισμού)

"Ετσι παρά το γεγονός ότι μεταξύ 1951 και 1961 ο αριθμός των εργαζομένων αγροτών αυξήθηκε κατά 282.000 άτομα ή κατά 16,8%, ότι ο όγκος της παραγωγής αυξήθηκε από 90 σε 135,7 μονάδες, δηλαδή κατά 50% περίπου, εν τούτοις ή συμμετοχή των αγροτών στο συνολικό έθνικό εισόδημα περιορίστηκε από 36,1% σε 29,5% δηλαδή μειώθηκε κατά 18,5%.

Ο συνδυασμός και των τριων αυτών στοιχείων αποδεικνύει ότι μεταπολεμικά επιδεινώθηκαν οι όροι ζωής των αγροτών μας και δυνάμωσε ή έκμετάλλευσή τους, διότι ένα μεγάλο τμήμα έθνικού εισοδήματος που δικαιοματικά τους ανήκε, έγινε προϊόν ληστείας τάξεων οι οποίες και το καρπώθηκαν.

Η καταλήστευση των αγροτών έπιτεύχθηκε με τη συντονισμένη δράση του κράτους και των ντόπιων και ξένων μονοπωλίων. Το πρώτο με την φορολογία και τον καθορισμό ανεπαρκών τιμών στις κρατικές συγκεντρώσεις προϊόντων, έπέτυχε να καρπωθεί ένα μεγάλο τμήμα του αγροτικού εισοδήματος που το διέθεσε στην χρηματοδότηση του παρασιτικού και πολεμικού προϋπολογισμού. Τα έμπορικά, πιστωτικά και βιομηχανικά μονοπώλια με την σειρά τους αρπάζοντας τα αγροτικά προϊόντα σε έξευτελιστικές τιμές και πουλώντας τα βιομηχανικά πανάκριβα, ή δανείζοντας με τοκογλυφικούς όρους το χρήμα, έπέτυχαν να απομυζήσουν ένα άλλο μεγάλο τμήμα του έθνικού εισοδήματος που ανήκε στους αγρότες.

Η μεταφορά εισοδήματος από τους αγρότες στους καπιταλιστές έπετεύχθηκε κυρίως — όπως ανεφέρθη — με την έκμετάλλευσή τους στην σφαίρα της κυκλοφορίας των έμπορευμάτων. Είναι γνωστό ότι

στην εποχή του ιμπεριαλισμού όπου κυριαρχούν τα μονοπώλια, ο νόμος της αξίας παραβιάζεται προς όφελος αυτών και σε βάρος των μικρών ανεξαρτήτων παραγωγών. "Ετσι και οι αγρότες υποχρεώνονται να πουλάνε τα προϊόντα τους κάτω από την αξία τους και να αγοράζουν τα βιομηχανικά υπερτιμημένα προσφέροντας στα μονοπώλια το μέγιστο ποσοστό κέρδους.

Ατράνταχτη απόδειξη γι' αυτό αποτελεί ο πιο κάτω πίνακας που δείχνει ότι οι τιμές των περισσότερων αγροτικών προϊόντων είναι χαμηλότερες των προπολεμικών, με αποτέλεσμα το εισόδημα των αγροτών μας σε σύγκριση με το προπολεμικό να είναι χαμηλότερο ή περίπου το ίδιο (σε πραγματική αξία παρά την αύξηση της παραγωγής).

Τα στοιχεία για τις τιμές είναι παρμένα από το τελευταίο «Γεωργικό Δελτίο» ('Αθήναι 1963) που έξεδόθη από την διεύθυνση Γεωργοοικονομικών Μελετών και Προγραμματισμού του 'Υπουργείου Γεωργίας. Για την προπολεμική περίοδο, εντός παρενθέσεως είναι οι τρέχουσες τιμές σε δραχμές της εποχής εκείνης και εκτός παρενθέσεως, οι τιμές έχουν έκφραστεί σε δραχμές αγοραστικής αξίας κατά το 1960. Η μετατροπή έγινε με βάση την επίσημα αποδεκτή σχέση προπολεμικής και μεταπολεμικής δραχμής.

Όπως φαίνεται οι τιμές όλων αυτών των γεωργικών προϊόντων (έξαιρέση αποτελούν το ρύζι και τα πεπονοειδή) είναι σημαντικά μειωμένες σε σχέση με την προπολεμική περίοδο. Η πτώση τους δε είναι τόσο μεγάλη ώστε σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από οποιαδήποτε μείωση του κόστους. "Αλλωστε στην πραγματικότητα ή πτώση είναι πολύ πιο μεγάλη γιατί πολλές από τις τιμές είναι είκονικές, στην πράξη δε οι αγρότες υπό την πίεση των αναγκών τους πουλάνε τα προϊόντα τους σε τιμές πολύ πιο χαμηλές. Στο τελευταίο δελτίο της 'Αγροτικής Τραπέζης π.χ. (τεύχος 136 σελ. 43) δημοσιεύεται άρθρο επί της έμπορίας των αγροτικών προϊόντων στο οποίο αναφέρονται τα εξής: «... 'Από δημοσιευθείσας έκκαθαρίσεις λογαριασμών, εις την Κόρινθον, προκύπτει ότι κατά το παρελθόν έτος (1962), διά 17 τελλάρια σταφύλια ροδίτες, έδόθησαν τελικώς εις τον αραγωγόν 167 δραχμαί, ήτοι 0,80 λεπτά κιλόν ένω τα ίδια τα σταφύλια έπωλήθησαν εις τας 'Αθήνας προς 4 δραχμάς το κιλόν. Επίσης, διά 24 τελλάρια πορτοκάλια, καθαρού βάρους 318 κιλών, ο παραγωγός εισέπραξε 351 δρχ., ήτοι 1,10 δρχ. το κιλόν, ένω τα ίδια πορτοκάλια έπωλήθησαν εις το κοινόν προς 3 δρχ. το κιλόν. Όμοίως, δι' 5.000 κιλά καρπούζια 'Αγγελοκάστρου, έδόθη εις τον παραγωγόν έκαθάρσις δρχ. 1800, ήτοι προς 0,30 το κιλόν ένω τα ίδια καρπούζια έπωλήθη-

σαν εις την Κεντρικὴν Ἀγορὰν Ἀθηνῶν ἀντὶ 2 δρχ. τὸ κιλόν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Σῖτος	5,08 (6,35)	δρχ.	2,70	δρχ.
Ἀραβόσιτος	3,23 (4,04)	»	2,06	»
Ὀρυζα	3,36 (4,21)	»	3,92	»
Φασίολοι ἀ- μειγεῖς	8,38 (10,83)	»	5,81	»
Φακὴ	7,07 (8,84)	»	6,21	»
Πεπονοειδῆ	1,10 (1,38)	»	1,27	»
Γεώμηλα	2,49 (3,12)	»	1,60	»
Τομάτα	1,76 (2,21)	»	1,60	»
Κρόμμυα	2,44 (3,06)	»	1,63	»
Καπνὸς	44,93 (56,17)	»	23,07	»
Βάμβαξ	10,21 (12,77)	»	7,20	»
Μηδικὴ	1,65 (2,07)	»	1,18	»
Σταφίς σουλ- τανίνα	9,00 (11,26)	»	6,03	»
Ἐπιτραπέζιοι σταφυλαί	2,90 (3,63)	»	2,41	»
Ἐλαιον	17,37 (21,72)	»	15,53	»
Λεμόνια	4,05 (5,07)	»	2,46	»
Πορτοκάλια	4,55 (5,69)	»	1,44	»
Μανταρίνια	4,28 (5,35)	»	2,26	»
Μῆλα	5,36 (6,70)	»	2,13	»
Βῖκος	3,70 (4,63)	»	3,02	»

(Πηγή: Ὑπουργεῖον Γεωργίας)

Πόση εἶναι ἡ ζημία, δηλαδή πόσο εἶ-
ναι τὸ εἰσόδημα ποὺ ἔχασαν οἱ παραγω-
γοὶ ἀπὸ τὴν πτώση τῶν τιμῶν ὅπως αὐτὴ
ἐμφανίζεται στὸν πίνακα 8; Γιὰ νὰ δοθεῖ
μιὰ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ πρέπει
νὰ ἀναφερθοῦν καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ σχετι-
κὰ μὲ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ὄγκου παραγωγῆς
τα ὁποῖα καὶ ἀντλοῦνται ἀπὸ τὸ ἴδιο γε-
ωργικὸ δελτίο (σὲ τόννους):

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

	1935 - 38	1960
Σῖτος	737.300	1.692.023
Ἀραβόσιτος	254.600	281.453
Ὀρυζα	4.100	54.279
Φασίολοι ἀμειγεῖς	8.466	44.099
Φακὴ	5.272	12.839
Πεπονοειδῆ	202.625	374.812
Γεώμηλα	146.200	425.357
Τομάτα	109.217	454.550
Κρόμμυα	56.971	108.889
Καπνὸς	61.000	67.851
Βάμβαξ	44.300	184.000
Μηδικὴ	85.570	595.610
Σουλτανίνα	28.000	58.319
Ἐπιτραπέζιοι σταφυλαί	79.500	87.294
Ἐλαιον	112.700	119.492
Λεμόνια	13.800	79.579
Πορτοκάλια	26.000	189.302
Μανταρίνια	12.000	23.572
Μῆλα	7.910	90.416
Βῖκος	9.728	25.148

(Πηγή: Ὑπουργεῖον Γεωργίας)

Ἐὰν τώρα γίνει μία σύγκριση τῶν στοι-
χείων τοῦ πίνακος 9 δηλαδή τῆς αὔξεσης
τῆς παραγωγῆς μεταπολεμικά μὲ τὰ στοι-
χεῖα τοῦ πίνακος 8 ποὺ ἀναφέρονται στὴν
πτώση τῶν τιμῶν, θγαίνει σὰν συμπέρα-
σμα ὅτι μόνο μέσα στὸ 1960, οἱ παραγω-
γοὶ ἔχασαν ἀνὰ προϊόν τὰ ἐξῆς ποσά:

Ἀπὸ σιτάρι	2.200.840.740	δρχ.
» ἀραβόσιτο	31.418.010	»
» φασόλια	91.576.810	»
» φακὴ	6.570.620	»
» γεώμηλα	248.449.730	»
» ντομάτες	55.253.280	»
» κρόμμυα	42.053.580	»
» καπνὸν	184.037.860	»
» βάμβακα	421.097.00	»
» μηδικὴ	239.718.800	»
» σουλτανίνα	90.047.430	»
» σταφύλια	4.598.460	»
» ἐλαιόλαδον	12.497.280	»
» λεμόνια	104.588.610	»
» πορτοκάλια	507.869.220	»
» μανταρίνια	23.375.440	»
» μῆλα	266.494.380	»
» βῖκο	10.485.600	»

Σύνολον 4.540.909.750

Καὶ ἀντιθέτως ἐκέρδισαν:

ἀπὸ τὴν ὄρυζα	28.100.240
ἀπὸ τὰ πεπονοειδῆ	29.271.790
Σύνολον	57.372.030

δηλαδή συνολικὰ ἀπὸ τὰ 20 αὐτὰ προϊόν-
τα ποὺ καλύπτουν περίπου τὸ 90% τῆς γε-
ωργικῆς παραγωγῆς, οἱ ἀγρόται ἀπώλε-
σαν μόνο μέσα στὰ 1960 καὶ μόνο ἀπὸ τὴν
πτώση τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων τῶν σὲ
σχέση μὲ τὴν προπολεμικὴ περίοδο 4.483.
537.720 δραχμές.

Γιὰ νὰ δοθεῖ μιὰ ἰδέα τοῦ πόσον σημαν-
τικὸ εἶναι τὸ ποσὸν αὐτὸ ἀναφέρεται ὅτι
τὸ ἐκ γεωργίας εἰσόδημα ἦταν τὸν ἴδιο
χρόνο (τὸ 1960): 19.773.715.248 δρχ. δη-
λαδή τὸ 1)5 περίπου τοῦ εἰσοδήματος ποὺ
ἀνήκει στοὺς ἀγρότες τὸ χάνουν ἐξ αἰτίας
τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν.

Τεράστια ἐπίσης ποσὰ (καὶ ἐδῶ ὁ χῶ-
ρος δὲν ἐπιτρέπει τὸν ἀριθμητικὸ προσδιο-
ρισμὸ καὶ αὐτῶν) χάνουν οἱ ἀγρότες καὶ
σὰν ἀγοραστές βιομηχανικῶν προϊόντων.
Ἡ ψαλλίδα ἀνάμεσα στὶς τιμές τῶν προ-
ϊόντων ποὺ πουλᾶνε καὶ ἐκείνων ποὺ ἀ-
γοράζουν διευρύνεται συνεχῶς.

Ἡ ἔνταση τῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἐργα-
ζόμενης ἀγροτικῆς, ἡ ἀποσύνθεση τοῦ φτω-
χομεσαίου ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ ὀφείλε-
ται καὶ ἐκφράζεται σὲ πολλοὺς τρόπους.
Στὸ σημείωμα αὐτὸ ἐξετάσθηκε μόνο μιὰ
πλευρά, ἐκείνη τῆς θαθμισαίας πτώσης τῶν
τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

Καὶ ἓνα πρῶτο συμπέρασμα τῆς ἀνάλυ-
σης αὐτῆς εἶναι πόσο ἔχει ἐνταθεῖ ἡ ἐκ-
μετάλλευση καὶ πόσο ἔχει διευρυνθεῖ ἡ ἀν-
τίθεση στὴν ἐργαζόμενη ἀγροτικὰ καὶ στὰ
ξένα καὶ ντόπια μονοπώλια.